

Doktor hab. Jacek Taraszkiewicz

12.01.2018

Profesor nadzwyczajny

Zakład Historii Nauki Oświaty i Wychowania

Instytut Pedagogiki

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytet Gdański

Ocena dorobku naukowego Pana doktora Mirosława Łapota w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych w zakresie pedagogiki

Podstawą prawną przygotowanej recenzji jest art. 18 a ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U z 2016 roku poz. 882 i 1311).

Pan dr Mirosław Łopot w roku 1999 w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie ukończył 5-letnie studia magisterskie z filologii polskiej. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, uzyskał w 2008 roku na Uniwersytecie Gdańskim na podstawie rozprawy doktorskiej: *„Opieka i wychowanie żydowskiego dziecka sierocznego w Małopolsce w Drugiej Rzeczypospolitej”* Promotorem obronionej pracy był prof. AJD w Częstochowie, dr hab. Kazimierz Rędziński.

W latach 1999 - 2009 dr Mirosław Łopot był zatrudniony jako redaktor w Wydawnictwie Naukowym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie (od 2003 r. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie). Od 1 lutego 2009 - do chwili obecnej jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Historii i Teorii Wychowania, w 2015 r. przemianowanym na Zakład Podstaw Pedagogiki Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Dodatkowo w latach 2010-2014 pracował na prawach umowy-zlecenia w Gliwickiej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości.

Dotychczasowy dorobek naukowy doktora M. Łapota stanowią: 2 monografie, 54 artykuły (w czasopismach i monografiach zbiorowych), 16 recenzji oraz sprawozdań z konferencji. Z tego po doktoracie: 2 monografie (w tym jedna przedstawiona jako główne osiągnięcie naukowe), 30 publikacji w czasopismach (w tym 3 sprawozdania) i 12 rozdziałów w pracach zbiorowych. Wśród nich 5 artykułów opublikowanych na Ukrainie - w tym jeden w języku angielskim. Ponadto Habilitant jest współredaktorem 10 prac zbiorowych. Większość publikacji M. Łapota odnosi się do dwóch obszarów badawczych: *Opieka i wychowanie sierot żydowskich w Galicji* oraz *Oświata Żydów lwowskich w okresie zaborów i w Drugiej Rzeczypospolitej*.

Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta

1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych, kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi.

Doktor M. Łapot wymienia w swym dorobku uczestnictwo w pięciu projektach uczelnianych w AJD w Częstochowie.

2. Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji.

- Habilitant wziął udział w sumie w 23 konferencjach (w tym 17 po doktoracie), z czego cztery odbyły się we Lwowie na Ukrainie.

- Doktor M. Łapot był członkiem komitetów organizacyjnych sześciu konferencji naukowych (5- Częstochowa, 1- Katowice).

3. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Habilitant w 2015 roku otrzymał Nagrodę Rektora AJD I stopnia za osiągnięcia w działalności naukowo- badawczej.

4. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

- Sekretarz serii *Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Pedagogika*.

- Sekretarz serii *Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Rocznik Polsko – Ukraiński*.

5. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych.

-Towarzystwo Historii Edukacji.

6. Opieka naukowa nad studentami.

- Wypromowanie 90 magistrów i 200 licencjatów.

7. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich.

- Staż naukowy w Uniwersytecie im. Iwana Franki we Lwowie.

Ocena osiągnięcia naukowego

Doktor Mirosław Łapot otwierając przewód habilitacyjny, jako najważniejsze swoje osiągnięcie naukowe, po uzyskaniu doktoratu przedstawił pracę: *Szkolnictwo żydowskie we Lwowie (1772-1939)*, wydaną w 2016 roku przez Akademię im. Jana Długosza w Częstochowie. Recenzentami wydawniczymi książki byli: prof. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak i dr hab. Adam Winiarz, profesor nadzwyczajny.

Obszerna, licząca 591 stron publikacja składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów, zakończenia, wykazu skrótów, bibliografii, spisu tabel, streszczenia i indeksu nazwisk.

Głównym celem omawianej monografii była rekonstrukcja i analiza funkcjonowania szkolnictwa żydowskiego we Lwowie na tle przemian dokonujących się w oświacie w Galicji przed autonomiczną, autonomiczną oraz w Drugiej Rzeczypospolitej.

Podstawę źródłową rozprawy stanowią dokumenty rękopiśmienne, sprawozdania i opracowania statystyczne, prasa galicyjska, wspomnienia i dzienniki. Habilitant przeprowadził kwerendę między innymi w: Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie, Państwowym Archiwum Obwodu Lwowskiego, Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Bibliotece Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie. Bibliotece Narodowej w Warszawie. Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego, Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu oraz Bibliotece Naukowej im. Iwana Stefanyka we Lwowie. Najcenniejszymi wydają się tu materiały przechowywane w archiwach lwowskich: dokumenty władz oświatowych, inspektorów szkolnych, organów utrzymujących szkoły i nimi zarządzających, wreszcie samych szkół. Składały się nań: korespondencja władz oświatowych, korespondencja szkolna, sprawozdania z

wizytacji i z konferencji nauczycielskich, statystyki szkolne, akta personalne nauczycieli, sprawozdania z działalności szkół i druki okolicznościowe.

W pracy wykorzystano także źródła drukowane oraz materiały statystyczne, a więc wydawnictwa urzędowe CK Rady Szkolnej Krajowej, CK Rady Szkolnej Okręgowej Miejskiej we Lwowie oraz Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego, a także tzw. szematyzmy galicyjskie, sprawozdania szkół i towarzystw utrzymujących żydowskie placówki oświatowe i opiekuńcze.

Kolejny rodzaj źródeł stanowiły pamiętniki i wspomnienia.

Punktem wyjścia swoich badań dr M. Łapot uczynił społeczność żydowską Lwowa oraz ewolucję systemu szkolnego.

Rzeczowo - chronologiczne ujęcie poszczególnych szkół i problematyki oświatowej należy uznać za zaletę omawianej pracy wykazującej specyfikę żydowskiej edukacji oraz zachodzące w niej przemiany.

W rozdziale I autor poza ustaleniami związków pomiędzy szkolnictwem żydowskim we Lwowie w latach 1772-1939 a sytuacją polityczną, prawną, oświatową i społeczną na terenie Galicji dokonał próby rekonstrukcji organizacji i funkcjonowania szkół żydowskich różnych szczebli i rodzajów kształcenia.

W rozdziale II dr M. Łapot opisał szkoły elementarne. Zaliczył do nich chedery, które uważa za najbardziej rozpowszechniony model kształcenia wśród Żydów lwowskich. Nawet w późniejszym okresie najbardziej przywiązana do tradycji żydowskiej część uczniów realizowała równolegle program kształcenia świeckiego w szkole publicznej oraz religijnego. Rozwój szkolnictwa publicznego powodował regres żydowskiego szkolnictwa tradycyjnego.

Następnie autor poruszył zagadnienia związane ze szkołami ludowymi (powszechnymi) dla dzieci żydowskich. Wyodrębnił główne etapy kształtowania się świeckich szkół żydowskich szczebla elementarnego we Lwowie

Ponadto ukazał losy żydowskiego szkolnictwa specjalnego. Ograniczało się ono do jednej placówki - szkoły dla dzieci głuchoniemych Izaaka Józefa Bardacha,

W pracy dokonano analizy uwarunkowań funkcjonowania żydowskiego szkolnictwa zawodowego. W czasie autonomii galicyjskiej jedyną żydowską szkołą zawodową w mieście była Szkoła Zawodowa im. Marka Bernsteina. W ostatniej dekadzie XIX w. młodzież żydowska masowo korzystała z ogólnodostępnych szkół doksztalających, przeznaczonych dla adeptów rzemiosła. Powstała także sieć

kursów zawodowych, adresowanych dla dorosłych lub absolwentów gimnazjów, pozwalających na zdobycie odpowiednich kompetencji lub przekwalifikowanie zawodowe.

W rozdziale V rozprawy pt. *„Kadra dydaktyczno- wychowawcza”* w odniesieniu do szkół elementarnych główne treści poświęcono zagadnieniom ogólnym wynikającym z ustaleń prawnych. Odnośnie charakterystyki stanu nauczycielskiego Habilitant napisał: *„nauczyciele żydowscy dzielili także los nauczyciela ludowego, słabo opłacanego, z trudem zapewniającego minimum egzystencji sobie i rodzinie. Niskie uposażenie w połączeniu ze złymi warunkami pracy i życia kadry nauczycielskiej odzwierciedlały ogólny stan szkolnictwa ludowego”*.

Najciekawszym fragmentem omawianej pracy wydaje się ukazanie położenia nauczycieli religii mojżeszowej i przedmiotów judaistycznych (r.V).

W rozdziale VI dokonano próby ustalenia przebiegu procesu dydaktycznego w szkołach żydowskich. Autor dążył tu do przedstawienia metodyki nauczania poszczególnych przedmiotów w szkołach żydowskich na tle ówczesnych prądów pedagogicznych (Pestalozzi, Herbart, szkoła pracy, system daltoński, metoda projektów i nauczania pod kierunkiem) oraz obowiązującego prawa oświatowego

W ostatnim rozdziale książki pt. *„Oddziaływanie wychowawczo – opiekuńcze szkoły na dziecko żydowskie”* dokonano charakterystyki głównych zagadnień realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych szkoły żydowskiej. W placówkach żydowskich stosowano różnorodne formy współpracy szkoły z rodziną. Należały do nich: koło rodzicielskie, zebranie klasowe, odczyt i pogadanka, patronat i poradnia wychowawcza. Wobec zaniedbań wychowawczych domu przed szkołą postawiono zadanie ukształtowania kompetencji społecznych.

Podsumowanie

Rozprawa habilitacyjna autorstwa doktora Mirosława Łapota pt. *„Szkolnictwo żydowskie we Lwowie (1772-1939)”* uzupełnia i poszerza wiedzę na temat dziejów szkolnictwa żydowskiego w Polsce

Monografia przybliży funkcjonowanie szkół elementarnych, średnich, zawodowych, specjalnych, przedszkoli oraz chederów. Temat podjęty przez habilitanta jest niezwykle interesujący.

Uwagi krytyczne

1. Habilitant przyjął dla swojej rozprawy zbyt długi okres czasu (1772- 1939).
2. Dorobek naukowy nosi znamiona monotematyzmu.
3. W pracy zdarzały się powtórzenia pewnych treści
4. Użycie błędnego terminu „okres austriacki”
5. W pracy proporcjonalnie zbyt mało uwagi poświęcono młodzieży szkolnej.

Konkluzja

Pomimo uwag krytycznych, biorąc pod uwagę całość dokonań naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych Habilitanta wypełnia on moim zdaniem w sposób wystarczający wymogi do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. W związku z powyższym formułuję pozytywną opinię i wnoszę o przyznanie stopnia doktora habilitowanego Panu doktorowi Mirosławowi Łapotowi

PROF. DR. H.C. DR. H.C.
Józef T. Łapotowicz